Dárday István laudációja Pap Ferenc operatőr székfoglalóján
Magyar Művészeti Akadémia 2020. november 2.

Pap Feri alig 100 kilométerről, Törtelről érkezett a fővárosba, hogy meghódítsa a filmművészetet, mégis nagyon messziről indult.

A forró homokos dinnyeföldekről és akácosokból, a vidéki iskolából, a tizenkét gyerekes családi sorsból mégsem a hátrányos helyzetet hozta magával, hanem a küzdelemre született ember bátorságát és erejét, a földdel és állatokkal dolgozók realitásérzékét és végtelen kitartását s még valamit, aminek eredetét nevezhetnénk az emberi titoknak –a mindenki számára élménnyé varázsolt művészet megteremtéséhez való képességeket.

Pap Ferenc már a főiskolán olyan volt, mint az ifi válogatott igazi focistája, aki a lábával rúgja a labdát, de az esze is a lábában van. Felvételi filmjének frissessége és saját élményeiből, a falusi látványvilágból táplálkozó eredetisége és mélyről jövő embersége már akkor mindenkit lebilincselt.

Pályáját elsősorban a tudásra való törekvés jellemzi, ez a belső szándék alakítja, formálja azt a mély és ösztönös tehetséget, amely annyira esendő, sokszor veszendő kincs. Mint operatőr nem elégszik meg a látvány létrehozásával, bele akar látni a nyersanyag szerkezetébe, a fény varázslatos világának tudatosan és módszeresen kihasználható rejtelmeibe, nem elégszik meg a felszín megragadásával, rendezőtársaival együtt küzd a társadalmi és politikai élet, az ember és a lélek mögöttes világának hiteles feltárásáért. Nem elégszik meg azzal sem, hogy csupán a képalkotás világának minden műhelytitkával foglalkozzon: szinte a filmkészítés valamennyi munkafázisának fürkészője, kutatója.

A hetvenes évek akkor még erősen megkérdőjelezett, de az egész magyar filmművészetre katartikus erővel ható irányzatának, a dokumentarizmusnak egyik stabil építője. Ott van a Balázs Béla Stúdió elementáris erejű boszorkánykonyhájában s alapítótársa a nagy szakmai ellenállással létrejövő Társulás filmstúdiónak, majd a Társulás utódműhelyeinek máig is állandó munkatársa.

Több dokumentumfilm mellett, az olykor megrendítő lelki mélységeken keresztül a magyar valóságot feltáró *Nevelésügyi sorozat* főoperatőre, majd Koltai Lajos mellett a második kamera mögött jelen van a később a külföldi kritikusok által Budapesti iskolának nevezett stílusirányzat nyitódarabjának- a *Jutalomutazás*nak – a megszületésénél.

A *Békeidő, Vörös föld*, *Családi tűzfészek*, *Harcmodor*, *Filmregény* képi megfogalmazója, *ő* az,aki a dokumentarista játékfilmet először viszi külföldi sikerre Erdős Pál *Aj király katonát!* cannes-i Aranykamerájával,majd a korszak legmélyebbre hatoló politikai dokumentumfilmjét, a *Recsk, avagy egy titkos kényszertábor történet*ét forgatja Böszörményi Gézával és Gyarmathy Líviával évekig titokban. A filmet 1989-ben Európa díjjal tüntették ki Párizsban.

Tévedés lenne persze azt gondolni, hogy Pap Ferenc egysíkú dokumentarista művész, a játékfilm számtalan stílusában dolgozik. Tarr Bélával az Őszi almanach-ig elválaszthatatlanok voltak. Haláláig állandó munkatársa volt Erdős Pálnak, játék és televíziós munkáiban egyaránt. Dolgozott András Ferenccel, Dettre Gáborral, Mispál Attilával.

Sára Sándor mellett három filmben volt kameraman a hetvenes évek elején – s azt mondta, hogy a főiskola után ekkor tanulta meg igazán a szakmát. Ha pályakezdésekor példaképeiről faggatták, azt válaszolta: „Szeretnék olyan szépen világítani, mint Tóth Janó, úgy kezelni a kamerát, mint Kende János,

s szeretnék olyan diplomatikus lenni, mint Koltai Lajos. Nagy ívű terve valószínűleg sikerült, mert több mint negyven játékfilmet forgatott.

A kétezres évek elejétől a török filmművészetben is nagy lett az ázsiója, több népszerű filmben is dolgozott. A világjárás, az, hogy egy amerikai útifilm-sorozattal Ausztráliától Alaszkáig forgathatott - bár családjától nagy áldozatot követelt- szerencsét hozott neki, hisz megismerte a koprodukciók világát, amerre a filmgyártás egyre inkább tolódik. De Pap Feri Amerikában is úgy gondolkodik, ahogy azt Törtelen tanulta. „Tudod, miért szeretik a magyar operatőröket? Nemcsak azért mert negyed áron megkapni őket az amerikaiakhoz képest. De ha probléma van, az amerikaiak hívnak egy segélyszámot, a magyar meg fog két deszkát, egy kalapácsot, egy drótot. Óriási különbség."

Hogy milyen pluszt jelent ez a fajta hozzáállás a munkához, azt nagyon sokszor megtapasztaltuk együtt, de legutoljára San Diegóban az *Emigráns*t másképp le sem forgathattuk volna. Feri olyan művész, aki a messziről jött ember sokszor nem könnyű küzdelmeit személyisége javára tudta fordítani, a kép megvalósításának útján nem ismer akadályt, nem ismer lehetetlent. Olyan munkatársa, akire a lehetetlen helyzetekben is a kibontakozást segítő lélekjelenlét a jellemző, aki például, ha kézben kell tartani a kamerát, még a tízedik órában is rezzenés mentes képet csinál s a kimerülés határán is megtartja fanyar, szabados humorát, amelyben az erő és a lélek finom rezdülései jól megférnek egymással.

Az utóbbi években ismét Vitézy Lászlóval dolgozik legtöbbet. Móricz adaptációkat forgatnak televíziós képernyőre. A képernyő minimalizmusa új kihívás Ferinek, egy más képi kifejezésforma. De jó pap holtig tanul.

Isten hozott Feri az Akadémián, a Film és fotótagozat sokat nyer veled. És most, amikor gratulálok, eszembe jut, ideje lenne, hogy a legkisebb fiú útjáról, próbatételeiről a palotában, vagyis a minisztériumban is tudomást vegyenek, hiszen a Balázs Béla-díjon kívül nincs állami elismerése ennek a következetes, gazdag, az akadályokat sikerrel leküzdő pályának.